

VÝZVA K PŘEDLOŽENÍ FAKTICKÝCH PODKLADŮ PRO INICIATIVU (bez posouzení dopadů)

NÁZEV INICIATIVY	Kulturní kompas pro Evropu
PŘÍSLUŠNÉ GŘ – ODPOVĚDNÉ ODDĚLENÍ	GŘ EAC
PRAVDĚPODOBNÝ INICIATIVY	DRUH Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů o návrhu společného prohlášení o Kulturním kompasu pro Evropu (v příloze sdělení)
PŘEDBĚŽNÝ HARMONOGRAM	Q4-2025
DALŠÍ INFORMACE	Domovská stránka – Kultura a kreativita (europa.eu)

Tento dokument slouží pouze k informačním účelům. Nepředjímá konečné rozhodnutí Komise o tom, zda tato iniciativa bude pokračovat, ani o jejím konečném obsahu. Všechny prvky iniciativy popsané v tomto dokumentu, včetně harmonogramu, se mohou změnit.

A. Politické souvislosti, vymezení problému a kontrola subsidiarity

Politické souvislosti

Politické směry pro Evropskou komisi na období 2024–2029 přikládají význam kultuře jakožto součásti toho, co definuje jedinečnou identitu Evropy. Pokyny se zaměřují na to, aby lidé, zejména mladší generace, mohli snáze využívat bohaté a rozmanité evropské kulturní dědictví.

Pověřovací dopis komisaře pro mezigenerační spravedlnost, mládež, kulturu a sport Glenna Micallefa zdůrazňuje potřebu strategičtějšího politického přístupu ke kultuře, jejího začlenění do zastřešujících politických cílů a zajištění její větší dostupnosti pro všechny. Dopis vyzývá k vytvoření nového Kulturního kompasu, zastřešujícího strategického rámce, který by usměrňoval a využíval četné dimenze kultury.

Nová evropská agenda pro kulturu, kterou vydala Evropská komise v roce 2018, poskytla rámec pro tvorbu politik EU a zdůraznila pozitivní dopad kultury na společnost, hospodářství a mezinárodní vztahy. Evropský parlament v roce 2022 potvrdil úspěšné provádění této agendy a vyzval k systémovému přístupu k budoucímu utváření kulturní politiky. Rada v pracovním plánu EU pro kulturu na období 2023–2026 vyzvala Komisi, aby předložila strategický rámec EU pro kulturu. Zpráva Evropského účetního dvora o investicích EU do kulturních památek z roku 2020 vyzvala k vytvoření jasného strategického rámce pro činnost EU v oblasti kultury.

Vzhledem k tomu, že kultura hraje roli při prosazování evropských hodnot jakožto konkurenční výhoda a základní společenský pilíř, a vzhledem k tomu, že přispívá k tomu, jak je EU vnímána na světové scéně, je načase začlenit ji viditelněji a hlouběji do tvorby politik EU.

Problém, který má iniciativa řešit

Od přijetí Nové evropské agendy pro kulturu v roce 2018 čelila Evropa řadě rušivých výzev, jako například pandemii COVID-19, ruské útočné válce proti Ukrajině a rostoucím hrozbám pro bezpečnost a demokracii. Současně se staly neodkladnými prioritami rychlá digitální transformace a naléhavá potřeba urychlit ekologickou transformaci, dosáhnout cílů udržitelného rozvoje a utvářet politiky zaměřené na budoucnost pro budoucí generace. V této souvislosti a v době, kdy se EU připravuje na

rozšíření, se jedná o klíčový okamžik pro přehodnocení úlohy kultury při tvorbě politik EU včetně jejího vnějšího rozměru a pro řešení některých zásadních otázek. Patří mezi ně například omezování umělecké svobody; nejisté sociální a pracovní podmínky umělců a kulturních pracovníků; pokud jde o umělou inteligenci, nalézání rovnováhy mezi inovacemi a lidskou tvořivostí, originalitou a etickým používáním, aniž by docházelo k narušení umělecké hodnoty; překážky v přístupu ke kultuře, a to i ve vztahu ke znevýhodněným skupinám, mládeži a venkovským nebo odlehlým oblastem; potřeba lépe pochopit a využít potenciál kulturních a kreativních odvětví a průmyslů pro konkurenceschopnost EU a pro inovace napříč odvětvími; výzvy spojené s přijímáním environmentálně a ekonomicky udržitelných obchodních modelů v těchto odvětvích.

V uplynulém desetiletí se podpora kultury a kulturních a kreativních odvětví a průmyslů ze strany EU řídila různými dokumenty včetně evropských programů Komise pro kulturu, víceletých pracovních plánů Rady pro kulturu, strategie EU pro mezinárodní kulturní vztahy a Evropského akčního rámce pro kulturní dědictví, jakož i politickými nástroji a opatřeními a regulačními nástroji v jiných oblastech politiky.

Navzdory pokroku, kterého bylo dosaženo při utváření kulturních politik v Evropě, vykazují stávající dokumenty a nástroje jen omezenou konzistentnost; základní definice se liší; priority, cíle nebo ustanovení o monitorování nejsou vzájemně v souladu; časové rámce se překrývají; vlastnictví a řízení zůstávají i nadále roztržštěné; dostupné údaje jsou omezené. Zvláštní zpráva Evropského účetního dvora z roku 2020 na tuto roztržštěnost upozornila a doporučila zlepšit současný strategický rámec pro kulturu v rámci působnosti Smluv. Tuto výzvu k posílení rámce EU podpořil v uplynulých letech Evropský parlament, Rada i zúčastněné strany v oblasti kultury.

Strategičtější politický přístup by se měl zaměřit na viditelnější začlenění kultury do zastřešujících politických cílů EU, zajistit, aby byla přístupnější všem, a učinit z ní hnací sílu demokracie, bezpečnosti, konkurenceschopnosti, inovací, společenské odolnosti a mezinárodních partnerství.

Základ pro opatření na úrovni EU (právní základ a kontrola subsidiarity)

Úloha EU v oblasti kultury je vymezena v článku 167 Smlouvy o fungování EU, který stanoví podpůrnou pravomoc přispívat k rozkvětu kultur členských států, respektovat jejich národní a regionální různorodost a zároveň zdůrazňovat společné kulturní dědictví. Komise a členské státy v Radě vypracovaly nástroje obsahující pokyny, které existují souběžně a stanovují priority pro politickou činnost v oblasti kultury na úrovni EU (např. evropské agendy pro kulturu, pracovní plány pro kulturu).

Kromě toho má EU komplexní odvětvovou politiku a regulační rámec pro audiovizuální a mediální odvětví a postupně byly vypracovány odvětvové přístupy i pro další odvětví (např. kulturní dědictví, hudba, literatura).

Navrhovaný Kulturní kompas je nelegislativní iniciativa.

Právní základ

Článek 168 Smlouvy o fungování Evropské unie.

Praktická potřeba opatření na úrovni EU

Členské státy jsou sice odpovědné za podporu svých vlastních kulturních politik a hrají v nich zásadní roli, EU však přináší přidanou hodnotu tím, že zajišťuje výměnu, spolupráci a rozsah, jakož i nezbytnou úroveň koordinace a strategického řízení. Navrhovaná iniciativa respektuje zásadu subsidiarity tím, že zajišťuje, aby opatření na úrovni EU doplňovala a podporovala úsilí členských států, aniž by narušovala jejich svrchovanost. Úkolem EU není nahradit národní kulturní politiky, ale posílit je řešením společných a/nebo přeshraničních výzev, které vyžadují koordinovaný přístup, jako je digitální transformace, umělá inteligence, změna klimatu nebo udržitelnost životního prostředí, konkurenceschopnost a inovace, sociální začleňování a rovnost, tj. výzev, které jednotlivé členské státy

nemohou řešit samostatně.

EU hraje klíčovou roli například při zdůrazňování a zabezpečování společného kulturního dědictví, přispívá k dynamičtějšímu a propojenějšímu kulturnímu prostoru prostřednictvím mobility a přeshraniční spolupráce, podporuje přístupnější a inkluzivnější kulturu, poskytuje přístup ke kulturnímu obsahu prostřednictvím všech kanálů, snižuje rozdíly mezi regiony, brání demokracii a prosazuje evropské hodnoty, zvyšuje konkurenceschopnost a úspory z rozsahu a podporuje a přenáší inovace, zajišťuje mezigenerační spravedlnost a připravuje evropské kulturní a kreativní odvětví a průmysly na to, aby se jim dařilo, a to i na světové scéně.

B. Čeho má iniciativa dosáhnout a jakým způsobem

Cílem navrhovaného Kulturního kompasu je zlepšit soudržnost, účinnost, přidanou hodnotu a viditelnost kulturní politiky na úrovni EU.

Nový Kulturní kompas by měl:

- i. objasnit hlavní zásady a zastřešující cíle, jimiž se řídí kulturní politika a spolupráce na úrovni EU, a zároveň zajistit soudržnost s ostatními prioritami EU a hlavními iniciativami Komise;
- ii. zajistit větší soudržnost mezi finančními nástroji EU na podporu kultury a jejich vzájemnou propojenost, jakož i soulad se základními politikami a legislativními rámci;
- iii. umožnit členským státům a Komisi koordinovaněji a účinněji reagovat na stávající i nové výzvy při plném respektování subsidiarity a vnitrostátní a regionální rozmanitosti;
- iv. řídit budoucí opatření v oblasti kultury ve všech oblastech politiky s cílem přinést hmatatelné výhody pro evropské kulturní a kreativní odvětví a průmysly a posílit pozitivní dopady kultury;
- v. usnadňovat pravidelný strukturovaný dialog se zúčastněnými stranami v oblasti kultury na úrovni EU;
- vi. umožnit sledování pokroku a hodnocení s cílem pomoci vytvořit lepší podklady pro tvorbu kulturní politiky.

Iniciativa zohledňuje proporcionalitu tím, že usiluje o společné závazky na institucionální úrovni EU, které jsou přiměřeně přizpůsobeny specifickým potřebám a rozsahu problémů. Přijetí politického sdělení spolu s návrhem společného prohlášení Evropského parlamentu, Rady Evropské unie a Evropské komise, které je nezávazné a strategické povahy, zajišťuje, že zapojení EU nepřekročí rámec toho, co je nezbytné k dosažení zamýšlených cílů. Tyto nástroje jsou navrženy tak, aby usměrňovaly a podporovaly tvorbu politik v Evropě na úrovni EU a v členských státech a umožňovaly flexibilitu a respektování národní a regionální autonomie.

Pravděpodobné dopady

Očekává se, že navrhovaný Kulturní kompas pro Evropu bude mít pozitivní dopady v různých dimenzích.

- Z kulturního hlediska by iniciativa měla podporovat vnitřní hodnotu kultury, která spočívá v její jedinečné schopnosti vyjadřovat a ztělesňovat lidské hodnoty, znalosti, umělecké schopnosti, vynalézavost a tvořivost.
- V sociální oblasti by iniciativa měla posílit evropský pocit sounáležitosti a sociální soudržnosti, jakož i demokracii a evropské hodnoty v širším smyslu, a to na základě společného evropského dědictví a dynamiky kreativních odvětví. Rámec by měl podporovat přístup ke kultuře a účast na ní pro všechny, zejména ve prospěch mládeže a budoucích generací, marginalizovaných komunit, osob s vyšším rizikem vyloučení, jako jsou například osoby se zdravotním postižením, a regionů s omezeným přístupem ke kultuře.
- Z ekonomického hlediska by měl posílit konkurenceschopnost a inovace kulturních a kreativních odvětví a průmyslů tím, že usnadní soudržnost a koordinaci mezi politickými nástroji a fondy EU, což povede k vytváření pracovních míst, růstu a zvládnutí digitalizace a využívání technologií umělé inteligence, z čehož budou mít prospěch zejména tvůrci, profesionálové, malé a střední podniky a regionální kulturní podniky.

- Z hlediska životního prostředí zlepší iniciativa udržitelnost v kulturních odvětvích i mimo ně tím, že podpoří zavádění ekologických postupů, ale také prostřednictvím úlohy těchto odvětví jakožto hnací síly inovací a tvůrců nových myšlenek, narativů a trendů, přičemž její přínosy budou rozloženy po celé EU.
- Navenek by tato iniciativa měla přispět k posílení mezinárodních kulturních vztahů a vzájemného porozumění prostřednictvím kultury a mezikulturního dialogu a zároveň přispět k příslušným cílům udržitelného rozvoje (3, 4, 5, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 16, 17) a k ochraně světového kulturního dědictví.

Cílem tohoto přístupu je zlepšit prostředí kulturní politiky vytvořením soudržnějšího a integrovanějšího rámce, který propojí různé stávající nástroje a mechanismy financování do jednotného řídicího rámce. Iniciativa se snaží vzájemným sladěním politik v oblasti kultury podporovat synergie a doplňkovost, zjednodušit přístup kulturních a kreativních odvětví a průmyslů k dostupným zdrojům a usnadnit jejich úsilí o sladění s širšími cíli EU.

Budoucí monitorování

Součástí návrhu Komise by mělo být podávání zpráv o pokroku, které by pomohly zhodnotit provádění budoucí iniciativy (tj. společných politických závazků v plánovaném společném prohlášení). Tato opatření budou v rámci příprav projednávána s členskými státy a mohla by být řešena prostřednictvím stávajících fór pro spolupráci a pracovních skupin, což by nevedlo k dalšímu zvyšování administrativní zátěže vnitrostátních orgánů a průmyslových subjektů.

C. Zlepšování právní úpravy

Posouzení dopadů

Posouzení dopadů se neprovádí, protože tato iniciativa spadá do oblasti sdělení, akčních plánů, strategií nebo doporučení, která nastiňují obecný politický přístup, aniž by se zavazovala ke konkrétním a závazným opatřením. Podle pravidel EU pro zlepšování právní úpravy takové nelegislativní iniciativy obvykle nevyžadují posouzení dopadů, protože jejich cílem je především poskytnout strategický směr, podpořit koordinaci a řídit budoucí opatření, nikoli ukládat přímé regulační změny nebo závazky. To je i případ této iniciativy, která se snaží posílit soudržnost strategického přístupu EU ke kultuře tím, že nabízí rámec pro účinnější provádění politiky, který zavádí zastřešující zásady a cíle, podporuje součinnost mezi stávajícími nástroji a politikami a plně respektuje zásady subsidiarity a proporcionality. Vzhledem k tomu, že nemá přímé a bezprostřední dopady na zúčastněné strany ani nevyžaduje nové právní předpisy, nejsou v tomto případě splněny obvyklé podmínky, které by vyžadovaly posouzení dopadů.

Konzultační strategie

Abychom zajistili, že tato iniciativa bude odpovídat potřebám a očekáváním všech zúčastněných stran, použijeme komplexní a cílenou konzultační strategii. Nejprve budou mít všechny zúčastněné strany možnost poskytnout obecnou zpětnou vazbu prostřednictvím této výzvy k předložení faktických podkladů. Konzultace navíc zahrnuje:

- **členské státy**, které poskytnou politické perspektivy a priority; podělí se o své názory na zasedáních ministrů a v rámci průzkumu a brainstormingového semináře. Poznatky budou získávány také na základě politických doporučení vypracovaných odborníky členských států v rámci skupin pro otevřenou metodu koordinace;
- **zúčastněné strany z kulturních a kreativních odvětví**, které poskytnou praktické poznatky a zpětnou vazbu ohledně potřeb a výzev specifických pro dané odvětví; tyto strany budou konzultovány na zvláštních schůzkách včetně schůzek na úrovni komisaře, jakož i prostřednictvím průzkumu. Příležitost přispět do tohoto průzkumu dostanou reprezentativní organizace mládeže a osob více ohrožených vyloučením, jako jsou například osoby se zdravotním postižením, a zástupci regionů a měst;
- **průzkum Eurobarometr** bude odrážet vývoj trendů týkajících se pohledu občanů na kulturu a

kulturní dědictví, přičemž bude vycházet i z předchozích průzkumů Eurobarometr.

Do tohoto procesu budou zapojeny také **poradní orgány EU**, Výbor regionů a Evropský hospodářský a sociální výbor, jakož i další mezinárodní organizace, jako je OECD, UNESCO a Rada Evropy.

Veřejná konzultace se nepředpokládá, protože navrhovaná konzultační strategie zaručuje reprezentativní vzorek občanů EU a zúčastněných stran, má významný dopad na zviditelnění a zároveň se vyhýbá vlastnímu výběru, a tudíž menší reprezentativnosti.

Proč se konzultace koná?

Cílená konzultace shromažďuje specializované poznatky a zpětnou vazbu od těch, kterých se kulturní politiky týkají nejvíce, včetně umělců, kulturních pracovníků, aktérů z jednotlivých odvětví a členských států. Jejich znalosti a zkušenosti z první ruky mají zásadní význam pro vypracování strategie, která odpovídá potřebám a přáním těchto odvětví a zároveň podporuje inovace, konkurenceschopnost a udržitelnost. Tento proces spolupráce podporuje pocit odpovědnosti a angažovanosti v celém ekosystému, což zvyšuje relevanci a účinnost strategie při dosahování jejích cílů.

Cílová skupina

Mezi hlavní cílové skupiny nového Kulturního kompasu patří:

- organizace a subjekty zastupující kulturní a kreativní odvětví a průmysly v Evropě;
- umělci a kulturní pracovníci a kulturně činní lidé;
- tvůrci politik a osoby, které přijímají rozhodnutí na úrovni EU, v členských státech EU a v zemích zapojených do procesu rozšíření EU;
- publikum, účastníci a spotřebitelé včetně mládeže.